

DOI: [10.32702/2307-2105-2020.1.93](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.1.93)

УДК: 336.74/77:351.862.4:330

*Н. В. Шупрудько,
к. е. н., старший викладач кафедри менеджменту і туризму,
Чернівецький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету
ORCID: 0000-0002-5629-0671
В. В. Нароган,
Старший оперуповноважений 4-го відділу,
Управління стратегічних досліджень у Вінницькій області
ORCID: 0000-0002-6448-2120*

МЕХАНІЗМИ ЗМІЦНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНСТРУМЕНТАРІЮ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ

*N. Shuprudko
PhD in Economics, Lecturer in Department of Management and Tourism
Chernivtsi Institute of Trade and Economics of
Kyiv National University of Trade and Economics
V. Narohan
Senior Operations Officer of the 4th Division
of the Strategic Research Directorate in Vinnitsia Oblast*

MECHANISMS OF STRENGTHENING THE ECONOMIC SECURITY OF THE STATE WITH THE USE OF MONETARY POLICY INSTRUMENTS

У статті досліджено напрями механізми зміцнення економічної безпеки засобами монетарної політики. Висвітлено основні завдання Національного банку у сфері регулювання монетарної політики. Детальніше досліджено такі елементи монетарної політики, як таргетування інфляції, грошової маси, використання різноманітних режимів обмінного курсу. З метою чіткішого обґрунтування механізмів монетарної політики для економічної безпеки держави застосовано кореляційно-регресійний аналіз (програмний пакет Statistica 10.0) – метод найменших квадратів з використанням панельної вибірки у розрізі різних груп країн світу. У дослідженні використано дані для 164 країн світу з їх групуванням за регіонами і тип економіки. Для визначення взаємозв'язку між реальним валовим національним продуктом та рівнем економічної безпеки України застосовано метод нелінійного програмування (програмний пакет Curveexpert 1.4). Окреслено основні функції національного банку при здійсненні монетарної політики та забезпечення економічної безпеки держави.

In the article the directions of economic security strengthening mechanisms by means of monetary policy are investigated. The main tasks of the National Bank in the sphere of monetary policy regulation are outlined. Monetary policy elements such as inflation targeting, money supply, and the use of various exchange rate regimes are explored in more detail. In order to clarify the monetary policy mechanisms for the economic security of the country, a correlation-regression analysis (Statistica 10.0 software package) is applied – a least-squares method using panel

sampling by different groups of countries of the world. The study used data for 164 countries, grouped by region and type of economy. The non-linear programming method (Curveexpert 1.4 software package) was used to determine the relationship between the real gross national product and the level of economic security of Ukraine. The main functions of the National Bank in implementing monetary policy and ensuring the economic security of the state are outlined. Monetary policy objectives such as moderate inflation have been analyzed; increase in real output; maximum employment; balance of payments balance. The causes of monetary and non-monetary inflation are covered. The causes of financial crises in Ukraine are substantiated. The level of economic security was calculated using the Methodology of calculating the level of economic security of Ukraine of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine. The fixed specification regression model was used to estimate the parameters in the baseline specification. In order to analyze and compare the peculiarities of the consequences of using different monetary policy regimes, a number of separate sub-samples were analyzed in the study: European countries; Asian countries; countries in Africa; South American countries. General analysis also includes countries in North America and Australia. Countries with economies in transition are considered separately.

Ключові слова: монетарна політика; економічна безпека держави; національний банк; таргетування інфляції та обсягу монетарної маси; обмінний курс.

Keywords: monetary policy; economic security of the state; national bank; inflation and monetary volume targeting; exchange rate.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Наростаючі процеси глобалізації, інтеграція української економіки в світове господарство та її відкритість підсилюють актуальність проблеми забезпечення економічної безпеки, яка є невід'ємною компонентою внутрішньої і зовнішньої політики держави і міцно увійшла в життя сучасного суспільства в багатьох країнах світу.

В умовах світової фінансової кризи існують великі ризики руйнування глобального економічного простору. Історії були відомі локальні кризи, під час яких розроблялися антикризові заходи локального характеру. Проте нинішні світові потрясіння є новітніми кризами в умовах глобалізації. У зв'язку з цим визначити їх глибину, тривалість і наслідки є досить складним завданням [1, с. 134]. У цьому контексті цікавим є дослідження яким чином застосування різних монетарних інструментів державних регуляторів, насамперед Національного банку, впливає на економічний простір в цілому та зокрема на окремі макроекономічні виклики (інфляція, безробіття, спад ділової активності, фінансові кризи тощо), а також економічну безпеку загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Питанням взаємозв'язку між монетарною політикою та економічною безпекою присвячені праці таких вітчизняних та зарубіжних науковців, як: О. Барановський, Р. Баро, І. Бінько, Т. Васильців, О. Власюк, А. Гальчинський, В. Геєць, Р. Дорнбуш, К. Еванс, М. Єрмошенко, М. Ейхенбаум, Дж. Кейнс, Н. Кравчук, Б. Маккаллум, С. Ніколайчук, Г. Пастернак-Таранушенко, К. Рогофф, М. Савлук, А. Сухоруков, К. Сімс, Д. Торнтон, А. Філіпс, М. Фрідман, Дж. Френкель, О. Шаров, В. Шевчук, В. Шлемко та інші. Проте, існує потреба здійснення детальнішого аналізу взаємовпливу монетарної політики та політики гарантування економічної безпеки.

Формулювання цілей статті. Основна мета дослідження – аналіз механізмів зміцнення економічної безпеки держави з використанням інструментарію монетарної політики.

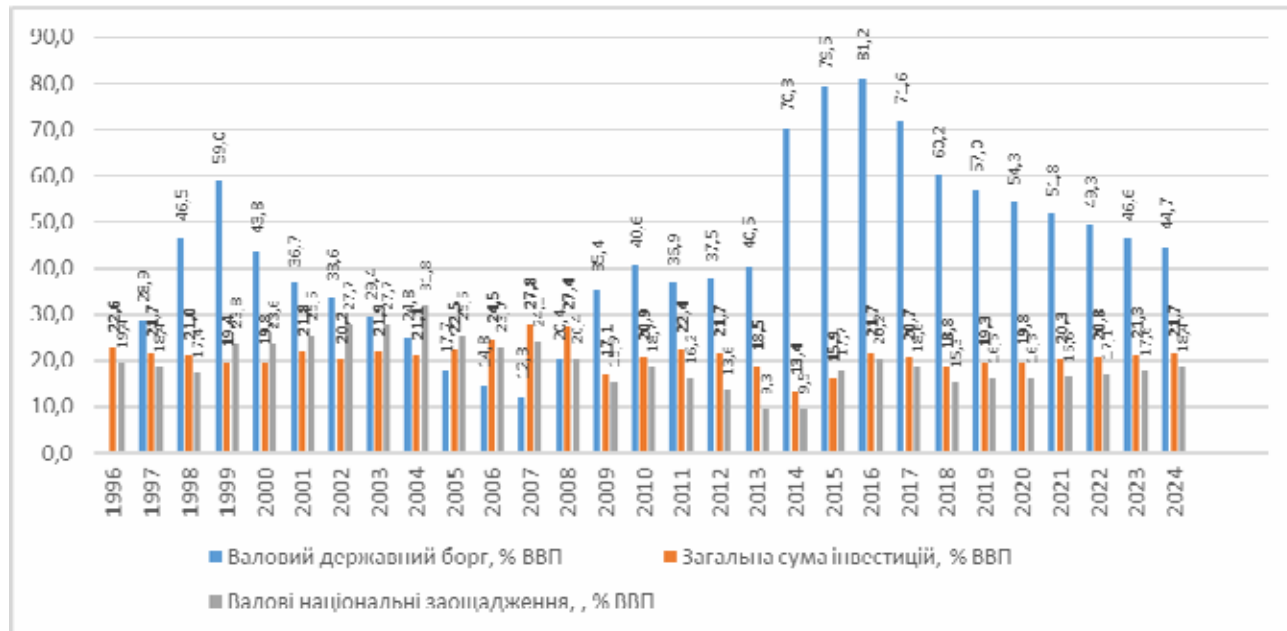
Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Загалом, проведення успішної монетарної політики залежить від досягнення кінцевих, проміжних і тактичних цілей. Орієнтири і параметри монетарної політики, які є кінцевими цілями, представляють собою глобальне завдання, що є прерогативою не лише НБУ, але й інших органів державного регулювання економіки. Національний банк сприяє досягненню кінцевої мети через постановку проміжних цілей, які постійно перебувають в його сфері впливу. Проміжні цілі – ключові змінні в економічній системі у межах річних або триваліших часових лагів. Тактичні цілі досягаються щоденними послідовними операціями на відкритому ринку цінних паперів.

Аналізуючи цілі монетарної політики в межах щорічного прийняття її основних напрямків, дамо оцінку тому, наскільки їх визначення та досягнення відповідають вимогам фінансової та економічної безпеки країни. Так, в основних напрямках монетарної політики виділяють такі кінцеві цілі: помірні темпи інфляції; зростання реального обсягу виробництва; максимальна зайнятість; рівновага платіжного балансу.

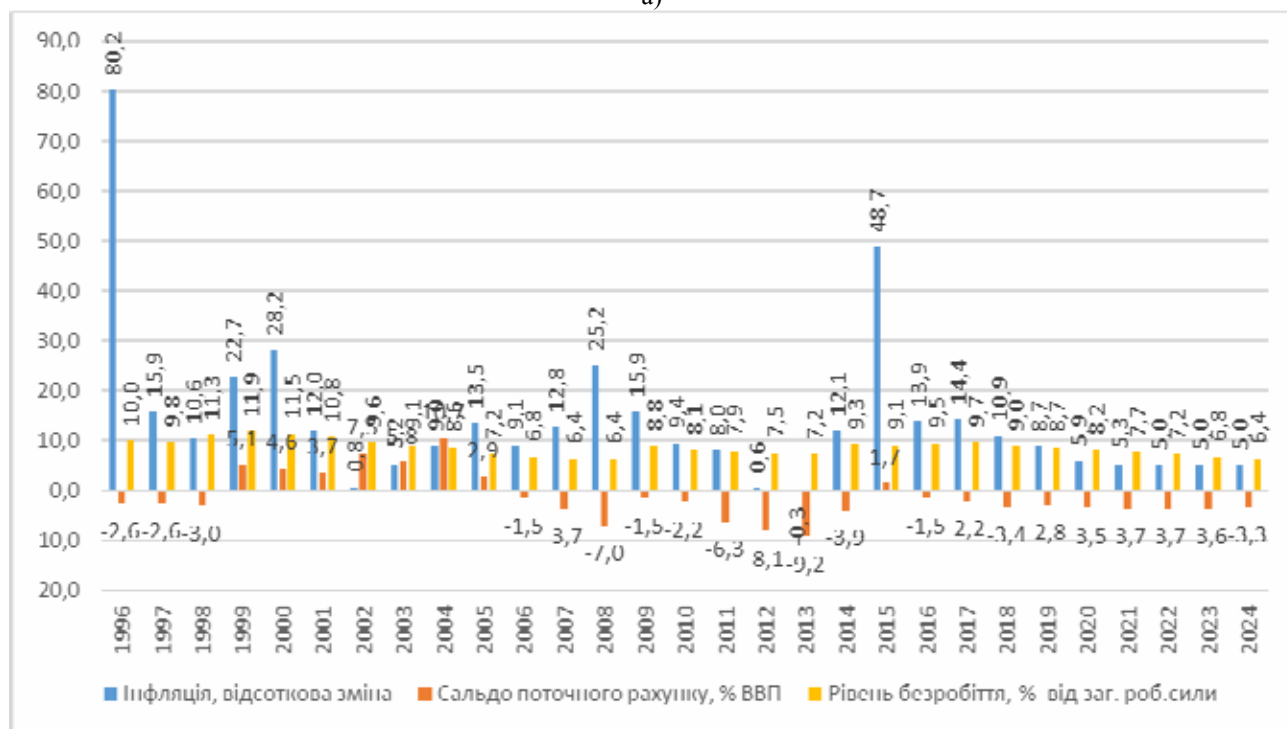
Очевидно, що жодна з кінцевих цілей від НБУ цілком не залежить, оскільки він певною мірою може лише сприяти їх досягненню, наприклад, такій кінцевій меті як помірні темпи інфляції. Відповідно до Закону

України «Про Національний банк України» цілями діяльності НБУ є захист і забезпечення стійкості гривні; розвиток і зміцнення банківської системи; забезпечення ефективного та безперебійного функціонування платіжної системи. В Конституції України в якості основної функції НБУ прописано захист і забезпечення стійкості гривні. З точки зору теоретичної науки саме стабільно низький рівень інфляції є умовою для досягнення стійкого економічного зростання. Проте при цьому не враховується, що ефект зниження інфляції може мати істотні витрати і не компенсувати збитки від уповільнення економічного зростання.

Як бачимо з рис. 1 показники носять циклічний характер, часто пов'язаний саме з політичними циклами в нашій державі. У цьому контексті надто важливим і дискусійним залишається питання про природу інфляції в Україні.

а)

б)

Рис. 1 Динаміка основних чинників та факторів монетарної політики, що безпосередньо взаємопов'язані з економічною безпекою держави

Розраховано автором за: [2]

Серед економістів та політиків немає єдиної думки щодо причин інфляції та прогнозів її розвитку, а також її взаємозв'язку з економічною безпекою держави, у зв'язку з різною оцінкою ролі монетарних і немонетарних чинників інфляції. Спробуємо розібратися в її структуроутворюючих чинниках. Очевидно, що світова інфляція безпосередньо пов'язана з обігом національних грошових одиниць: грошова маса і швидкість її

обігу є найважливішими факторами, що визначають динаміку інфляції. Однак, дослідження природи та причин інфляції в Україні дозволяють подивитися на її сутність з іншого боку.

Відомо, що будь-якому центральному банку підконтрольна лише певна частина інфляції. А саме та, яка викликана монетарними чинниками, зростанням пропозиції грошової маси та валютною політикою, через що отримала в економічній літературі назву монетарної або базової інфляції.

Професор В. Сенчагов, досліджуючи великий масив статистичного матеріалу за тривалий період часу в частині зіставлення темпів інфляції з показником рівня монетизації економіки, приходять до висновку, що в більшості країн зростання грошової маси випереджає підвищення цін не на 3-4%, як вважав М. Фрідман [3, с. 23-24], а на 20-30%, а в окремих країнах, наприклад в Китаї, в кілька разів [4, с. 51-52]. Такий ефект можливий за умови, що насиченість економіки грошми зростає, а темпи інфляції зменшуються, а значить між темпами зростання грошової маси та інфляцією немає короткострокової залежності. Багато економістів дотримуються тієї точки зору, що монетарна політика впливає на інфляцію з тимчасовим лагом більше одного року.

Дана обставина дозволяє ставити під сумнів базовий показник інфляції та припускати, що інфляція в Україні носить немонетарний характер. А значить причина інфляції в Україні – це зростання витрат виробництва. В першу чергу, це стосується палива, яке в даний час не дешевшає, а дорожчає, що безпосередньо знижує рівень економічної безпеки України. Подорожчання газу, природно, відобразиться на підвищенні тарифів електроенергетики і спровокує ланцюгову реакцію в інших галузях економіки. Перехід на новий рівень цін буде означати перерозподіл грошових потоків від несировинних підприємств до галузей природних монополій. Диспаритет цін на сировинні товари та енергоносії щодо цін на готову продукцію призводить до збитковості та неконкурентоспроможності більшої частини обробної промисловості та сільського господарства.

З метою стримування інфляції органи монетарної влади компенсують випереджаюче зростання тарифів на послуги природних монополій стерилізаційною монетарною політикою, яка обмежує пропозицію грошової маси. Тим самим немонетарну інфляцію намагаються погасити монетарними методами за рахунок обмеження кінцевого попиту, поступаючись інтересами внутрішнього сектору економіки. В результаті національна економіка орієнтується на потреби в сировинних товарах для зовнішнього ринку та іноземні інвестиції і позбавляється основної конкурентної переваги, знижує рівень економічної безпеки.

В умовах високої монополізації вітчизняної економіки спостерігаємо завищені кінцеві ціни на більшості видів товарів і послуг відносно їх реальної вартості. Так, ціни за квадратний метр житла в 2-4 рази вищі, а тарифи на електроенергію в 2-3 рази перевершують їх реальну вартість, в перспективі очікується подальше їх зростання. Такі природні монополії, як НАК «Нафтогаз України», Публічне акціонерне товариство з газопостачання та газифікації, Публічне акціонерне товариство «Обленерго», Акціонерне товариство «ДТЕК Електромережі», Укрзалізниця, Ощадний банк, Приватбанк, Міжнародні авіалінії України та інші, що домінують кожен в своєму сегменті ринку за рахунок розгалуженої мережі, диктують ціни на загальнонаціональному рівні.

Підприємства житлово-комунального сектора та будівельного комплексу нав'язують малому і середньому бізнесу, а також населенню свої умови на територіальному рівні. Значні фінансові ресурси монополій також дають їм можливість впливати і на представників владних структур, які б любляли їх інтереси. Монополісти, крім того, заощаджують на оплаті праці своїх працівників. Так, частка заробітної плати робітників у вартості одного кубометру газу, лісу та пиломатеріалів, барелю нафти та тони металу залишається незначною. Схоже, дана практика дісталася Україні в спадок від Радянського Союзу, оскільки така тенденція присутня на всьому пострадянському просторі. Наприклад, в тоні російського алюмінію частка заробітної плати робітників в 20 разів менше в порівнянні з канадськими приватними заводами [5, с. 20].

Підвищення цін і тарифів на енергоносії та транспортні послуги як ланцюгова реакція передається в усі інші галузі економіки, що в кінцевому рахунку призводить до зростання цін на споживчі товари, викликаючи інфляцію і знижуючи рівень економічної безпеки. Одним з варіантів компенсації впливу немонетарних інфляційних чинників є посилення жорстких заходів монетарної політики, що власне й здійснює НБУ. Загалом, політика Національного банку передбачає вплив на підконтрольні йому параметри, такі як обмінний курс, відсоткові ставки та грошова маса. Довгий час представники монетарної влади керувалися ідеєю стримування грошової пропозиції в боротьбі з інфляцією. Але насправді пряма залежність цих показників можлива в разі незмінності двох інших: швидкості обігу та обсягу виробництва, що знаходиться в статичному стані. В динаміці ж, як показує українська практика, картина інша.

Отже, якщо причини інфляції носять немонетарний характер, як в нашій країні, Національний банк не повинен стримувати коливання вартості національної грошової одиниці через маніпуляції із грошовою пропозицією. Така монетарна політика, що заснована на примітивному сприйнятті положень кількісної теорії грошей та відірвана від реальних економічних процесів всередині країни, може призвести до зниження рівня економічної безпеки та деградації української економіки загалом.

Досягнення іншої кінцевої цілі монетарної політики – зростання реального обсягу виробництва виражається у зростанні показника ВВП. В Україні, яка втратила за роки реформ майже половину свого економічного потенціалу, економічне зростання є одним з найактуальніших завдань. Роль Національного банку в досягненні цієї мети – стимулювання системи кредитування економіки. Але не завжди збільшення банківської ліквідності, наприклад, внаслідок зниження процентних ставок за кредитами комерційним банкам, може привести до збільшення інвестиційної активності в реальному секторі, можливий також і відтік капіталів в спекулятивний сектор, тобто на фінансові ринки, як це сталося після кризи 2008 та 2012 років.

З метою чіткішого обґрунтування механізмів монетарної політики для зміцнення економічної безпеки держави використаємо кореляційно-регресійний аналіз – метод найменших квадратів з використанням

панельної вибірки у розрізі різних груп країн світу. Зазначимо, що застосування моделей з використанням панельних даних має низку переваг порівняно з просторовими регресіями і часовими рядами. Це дозволяє, з одного боку, відрізнити ефект переходу до нового режиму монетарної політики від інших монетарних шоків, з якими зіткнулася економіка даної країни в момент переходу на відповідний монетарний режим, а з іншого, – врахувати як індивідуальні особливості кожної країни, так і міжчасові ефекти. Зазвичай дослідження в цій сфері аналізують наслідки вибору лише одного з можливих цільових орієнтирів монетарної політики, в той час, як інші альтернативи не розглядаються, як і вплив зазначених чинників на економічну безпеку держави. Така стратегія може призводити до виникнення певних «зсувів» через неврахування вагомих незалежних змінних. Припустимо, що певна залежна змінна (у нашому випадку рівень економічної безпеки держави) визначається лише вибором режиму монетарної політики:

$$y_i = \beta_0 + \beta_1 IT_i + \beta_2 ERT_i + \beta_3 MT_i + \varepsilon_i, i = 1, 2, \dots, n, \quad (1)$$

де для випадкових похибок ε_i виконані всі передумови класичної лінійної моделі множинної регресії зі стохастичними незалежними змінними, а ERT_i, IT_i, MT_i – фіктивні змінні режимів валютного курсу, таргетування інфляції і таргетування грошової маси відповідно.

Якщо всі змінні одночасно дорівнюють нулю, то дана країна дотримується режиму монетарної політики без явного номінального якоря. За умови, якщо значення коефіцієнта $\beta_1 = 0$, то це означає, що інфляційне таргетування не впливає на залежну змінну. Якщо $\beta_2 > 0$ і $\beta_3 > 0$ при використанні альтернативних режимів, тоді вплив інфляційного таргетування – прямо пропорційний. При дослідженні впливу інфляційного таргетування β_1 дорівнюватиме:

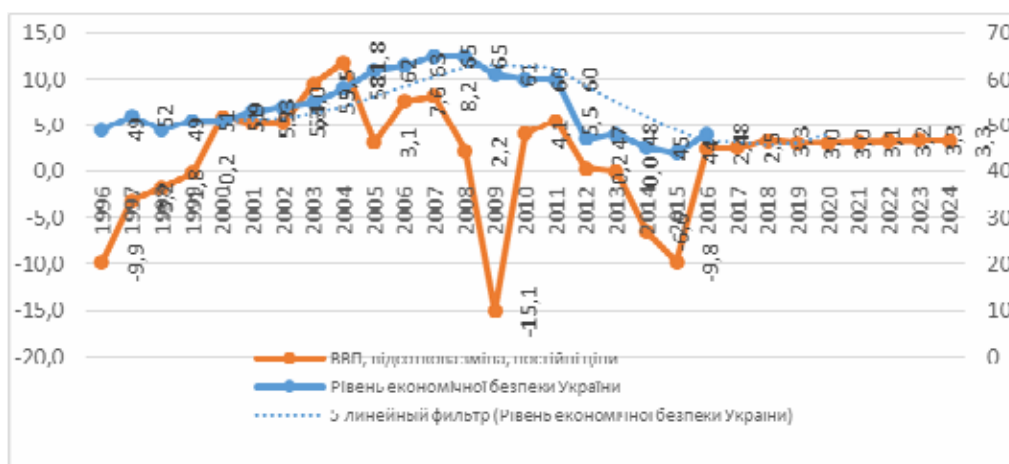
$$\tilde{\beta}_1 \rightarrow \frac{\beta_2 \text{cov}(ERT_i, IT_i) + \beta_3 \text{cov}(MT_i, IT_i)}{\text{var}(IT_i)} < 0 \quad (2)$$

Проте, в цьому випадку дослідник може дійти помилкового висновку про негативний вплив інфляційного таргетування на залежну змінну. Для усунення зазначеної проблеми слід здійснювати всебічний аналіз впливу вибору номінального якоря монетарної політики на економічну безпеку (з одночасним урахуванням всіх можливих альтернатив: валютного курсу, грошової маси, інфляції або використання політики без явного номінального якоря). У нашому дослідженні використано інформаційну базу даних за період з 1996 по 2019 рр. з прогнозуванням відповідних показників з використанням екстраполяції тренду до 2024 р. Усього в вибірку включені дані по 164 країнах. У дослідженні оцінювалася наступна базова специфікація рівняння:

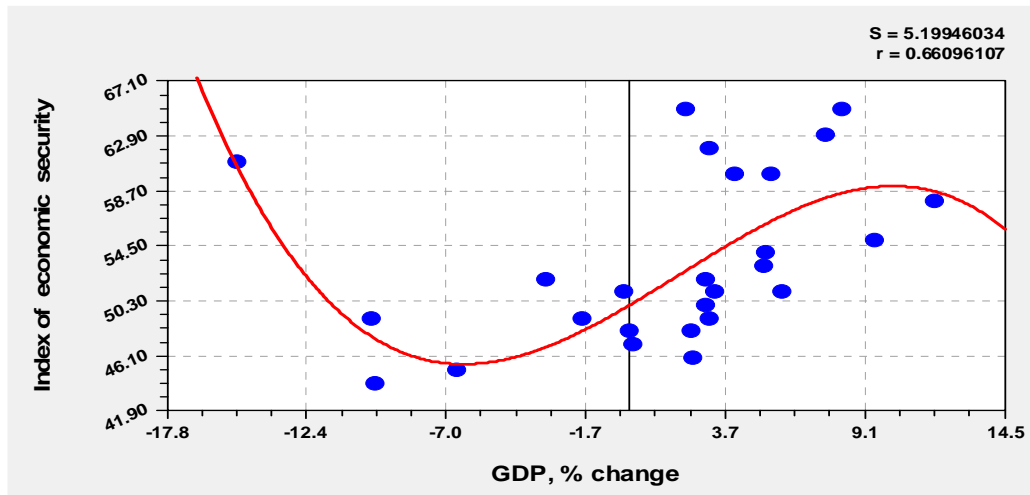
$$\ln IS(GDP)_{i,t} = \sum_{j=1}^p \alpha_j ERIT_{i,t-j} + \sum_{j=1}^p \beta_j IT_{i,t-j} + \sum_{j=1}^p \gamma_j MT_{i,t-j} + \delta X_{i,t} + \mu_i + \varepsilon_{i,t} \quad (3)$$

де i – характеризує країну, а індекс t – період часу; $\ln IS(GDP)$ – логарифм рівня економічної безпеки держави, що залежить від реального ВВП (рис.3, рівняння 4); ERT, IT, MT – фіктивні змінні режимів валютного курсу, таргетування інфляції і таргетування грошової маси відповідно; X – вектор контрольних змінних; μ_i – фіксовані покраїнні ефекти; $\varepsilon_i t$ – випадкові похибки.

Для доведення істотного взаємозв'язку між динамікою ВВП та рівнем економічної безпеки держави нами використано метод нелінійного програмування (програмане забезпечення Curveexpert 1.4) (рис. 2.6).

а) динаміка

б) взаємозв'язок, визначений інструментарієм нелінійного програмування

Рис. 2. Динаміка та взаємозв'язок між показником реального ВВП (річна відсоткова зміна) та рівнем економічної безпеки держави (розрахованого за Методикою розрахунку рівня економічної безпеки України Міністерства економічного розвитку і торгівлі України), 1996-2019 рр.

Розраховано автором за: [2]

Як бачимо зі згаданого рисунку та рівняння 4 даний взаємозв'язок описується поліноміальною залежністю четвертого порядку. Коефіцієнт кореляції 0,7 та відповідні коефіцієнти у рівнянні вказують на щільний прямо пропорційний зв'язок між досліджуваними змінними.

$$Y = 4,9 + 1,2x + 3,45x^2 - 5,96x^3 - 4,73x^4, \quad (4)$$

де Y – рівень економічної безпеки України, x – річна відсоткова зміна реального ВВП.

Для оцінювання параметрів в базовій специфікації використаємо модель з фіксованими ефектами. Як видно з рівняння (3), змінні, що характеризують режим обмінного курсу, включалися в рівняння з часовим лагом з метою зниження ризику виникнення проблеми ендогенного впливу. Порядок максимального лага p в основній специфікації дорівнював три роки. Для перевірки стійкості результатів також оцінювалися специфікації для p , рівного чотирьом і п'яти рокам.

При такій специфікації сума $\sum_{j=1}^p \beta_j$ може бути інтерпретована як накопичений за p років довгостроковий ефект (так званий довгостроковий динамічний мультиплікатор) застосування інфляційного таргетування, що характеризує зміну рівня економічної безпеки, безпосередньо залежного від реального ВВП порівняно з випадком використання політики без явного номінального якоря. Аналогічно в межах використовуваної специфікації можуть бути оцінені довгостроковий ефект переходу до таргетування грошової маси (сума $\sum_{j=1}^p \gamma_j$) або до режиму фіксованого обмінного курсу (сума $\sum_{j=1}^p \alpha_j$).

З метою аналізу та зіставлення особливостей наслідків використання різних режимів монетарної політики у нашому дослідженні проаналізовано низку окремих підвбірок: європейські країни; країни Азії; країни Африки; країни Південної Америки. У дослідженні не оцінювалася окрема модель для країн Північної Америки та Австралії, оскільки вибірка у цьому випадку була б занадто мала, що передбачає високий рівень статистичної похибки. Однак дані за країнами з цих континентів використовувалися при оцінці моделі з повною вибіркою.

Крім того, була виділена одна підвбірка не за географічною ознакою, а за іншим критерієм, який тим не менш є важливим з погляду аналізу ефективності монетарної політики: підвбірка перехідних економік, що особливо актуально для вітчизняної економіки, яка де факто залишається перехідного типу. Джерело всіх даних, крім інформації щодо рівня економічної безпеки, – база даних Міжнародного валютного фонду (Economic outlook 2020) [12]. Дані стосовно рівня економічної безпеки для співставності процесу – розраховані автором за Методикою розрахунку рівня економічної безпеки України Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [13].

У табл. 1 представлені оцінки довгострокових ефектів вибору цільового орієнтуру політики для всіх аналізованих підвбірок (і, для порівняння, стосовно повної вибірки країн).

Таблиця 1.

Довгострокові ефекти монетарної політики для рівня економічної безпеки різних типів економік

Показники	Повна вибірка	Європа	Азія
Довгостроковий ефект таргетування інфляції	0,345 (0,034)*	0,571 (0,062)***	0,429 (0,021)
Довгостроковий ефект використання валютного курсу у якості номінального якоря	0,157 (0,032)**	-0,239 (0,019) *	-0,412 (0,037)
Довгостроковий ефект таргетування обсягу грошової маси	0,075 (0,243)**	0,190 (0,011)***	-0,254 (0,015)**
Показники статистичної значущості	R=0,64; R ² =0,59; DW=1,49	R=0,73; R ² =0,62; DW=1,67	R=0,64; R ² =0,59; DW=1,85
Показники	Африка	Південна Америка	Перехідні економіки
Довгостроковий ефект таргетування інфляції	0,018 (0,012)	0,486 (0,039)***	0,845 (0,047)*
Довгостроковий ефект використання валютного курсу у якості номінального якоря	-0,012 (0,006)**	-0,487 (0,028)**	-0,734 (0,031)***
Довгостроковий ефект таргетування обсягу грошової маси	0,013 (0,010)	-0,255 (0,007)***	-0,369 (0,015)**
Показники статистичної значущості	R=0,57; R ² =0,49; DW=1,38	R=0,84; R ² =0,77; DW=2,45	R=0,91; R ² =0,87; DW=2,31

Розраховано автором за: [2; 6-10]

Примітка. У дужках під оцінками ефектів вказані стандартні похибки. Символи *, ** і *** означають значимість на десяти-, п'яти- і одновідсотковому рівнях відповідно.

Як бачимо, абсолютно у всіх специфікаціях довгостроковий динамічний мультиплікатор переходу до інфляційного таргетування є прямо пропорційним та статистично значущим. Таким чином, можна зробити висновок, що накопичений ефект від переходу до інфляційного таргетування є позитивним для всіх розглянутих груп країн незалежно від їх специфічних особливостей. При цьому найбільш істотний вплив цього ефекту виявлено для економічної безпеки перехідних економік (коефіцієнт регресії 0,65) та країнах Європи (0,57).

Використання альтернативних цільових орієнтирів монетарної політики не дозволяє отримати настільки ж стійкий позитивний вплив на довгострокову динаміку рівня економічної безпеки та реальний ВВП. Перехід до більш однорідних даних не змінює висновків моделювання, що опосередковано підтверджує їх надійність. Цікаво відзначити специфічну особливість перехідних економік. Для них використання валютного курсу або номінальної грошової маси в якості цільового орієнтира здійснює вагомий обернено пропорційний вплив на рівень економічної безпеки держави. Таким чином, використання відповідної політики на користь будь-якого номінального якоря для таких економік дозволяє знизити інфляційні очікування, досягти цінової стабільності, що сприяє зростанню інвестицій і в кінцевому рахунку стимулює випуск та підвищує рівень економічної безпеки загалом. Втім, і для цього типу країн інфляційне таргетування є кращим варіантом монетарної політики, так як довгостроковий динамічний мультиплікатор використання цього режиму є не лише додатним, але й найбільшим за абсолютною величиною.

Оцінюючи роль НБУ в антикризовому регулюванні, хотілося б зазначити, що не всі елементи його політики є ефективними. Більш того, гострота нинішньої ситуації зумовлена, на наш погляд, не зовсім адекватними рішеннями Національного банку. Регулятори монетарної політики розвинених країн, в надії надати більшого імпульсу економічній активності, через зниження процентних ставок намагаються розширити обсяг споживання, проте такі дії не властиві політиці Національного банку України. У нинішніх умовах політика останнього швидше спрямована на «очікувальну» позицію та на пошук точок рівноваги основних фінансових параметрів: валютного курсу, процентних ставок, рівня цін. Адже, без досягнення рівноваги цих фінансових параметрів, перехід від спаду до поживлення в нашій економіці неможливий.

Загалом, найбільш відомим і поширеним механізмом впливу монетарної політики на обсяг виробництва та національну економічну безпеку загалом є процентна ставка за депозитами і ставка банківського кредитування, які яскраво були представлені в кейнсіанській моделі впливу процентних ставок на сукупний попит. Збільшення грошової пропозиції може призвести до зниження процентної ставки, яка, своєю чергою, є передумовою зростання обсягу інвестицій в економіку та в кінцевому підсумку позначається на збільшенні рівня сукупного попиту і виробництва. Відсоткова ставка, стимулюючи зростання заощаджень населення, визначає рівень ціни на грошові активи і забезпечує доступність кредитів для реального сектора економіки. Механізм трансформацій заощаджень залежить від рівня довіри економічних агентів до банківської системи, її загального стану, від рівня розвиненості системи рефінансування комерційних банків з боку Центрального банку, доступності кредитних ресурсів, а також від ступеня ризику вкладень коштів у реальний

сектор. Збалансованість заощаджень і реальних накопичень – важливий параметр загальної макроекономічної пропорційності процесу відтворення.

Серед важливих цілей монетарної політики та політики зміцнення економічної безпеки загалом також є тактичні (операційні) цілі. Поточна економічна ситуація передбачає вирішення завдань, які вимагають негайного реагування з боку органів влади. По суті, тактичні цілі монетарної політики – це регулювання кон'юнктурних коливань ринку. При цьому значимість їх настільки істотна, що ігнорування тактичних (операційних) цілей може звести нанівець досягнуті, як проміжні, так і кінцеві цілі, оскільки саме тактичні (операційні) цілі пов'язують між собою проміжні цілі та інструменти монетарної політики [11, с. 60].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Підсумовуючи зауважимо, що проведення успішної монетарної політики залежить від досягнення кінцевих, проміжних і тактичних цілей. Орієнтири і параметри монетарної політики, які є кінцевими цілями, представляють собою макроекономічне завдання, що є прерогативою не лиш НБУ, але й інших органів державного регулювання на найвищому рівні ієрархії управління. Серед основних напрямків монетарної політики виділяють такі кінцеві цілі, які безпосередньо корелюють з рівнем економічної безпеки держави: помірні прогнозовані темпи інфляції; зростання реального обсягу виробництва; максимальна зайнятість; рівновага платіжного балансу.

Проте, необхідно розуміти, що жодна з кінцевих цілей повністю не залежить лише від національного банку, який, певною мірою, може лише сприяти їх досягненню. Таким чином, при розробці монетарної політики необхідно фіксувати весь комплекс взаємозалежних кінцевих цілей та компетенцій відповідних регуляторів.

Список літератури.

1. Островерх Л.Л. Економічна безпека та національні інтереси // Економічна та інформаційна безпека: проблеми та перспективи // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Дніпро, 14 квітня 2017 року). Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2017. С. 131-136.
2. База Міжнародного валютного фонду [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2019/02/weodata/weorept.aspx?pr.x=81&pr.y=6&sy=1996&ey=2024&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&c=926&s=NGDP_RPCH%2CPPPGDP%2CNIID_NGDP%2CNGSD_NGDP%2CPCPI%2CPCPIPCN%2CPCPIE%2CPCPIEPCN%2CLUR%2CGXWDG_NGDP%2CBCA%2CBCA_NGDPD&grp=0&a=
3. Фридмен М. Основы монетаризма. М.: ТЕИС, 2002. 174 с.
4. Сенчагов В.К. Экономическая безопасность: геополитика, глобализация, самосохранение и развитие. М., 2002. 128 с.
5. Макаревич Л.И. В банковском секторе будет нарастать нестабильность. Банковское дело. 2008. № 1. С. 19-26.
6. <https://www.worldbank.org/>
7. Уточнення основних прогнозних показників економічного і соціального розвитку України на 2020-2022 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=6d5a79e1-b2f3-416e-8a74-0b6dc24456be&title=UtochnenniaOsnovnikhPrognoznikhPokaznikivEkonomichnogoISotsialnogoRozvitkuUkrainiNa2020-2022-Roki>
8. Оновлений макроекономічний прогноз 16.10.2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://issuu.com/mineconomdev/docs/2019_10_16_forecastpresentation_23.
9. Статистика Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/statistic/nbustatistic>
10. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
11. Котляров М.А. Центральный банк в экономике страны : монография. Екатеринбург, 2004. 97 с.
12. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2020/01/20/weo-update-january2020>
13. Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України// <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0060665-07>
14. Касперович Ю. В. Фіскальна безпека держави в умовах гібридної війни// ЕКОНОМІЧНА НАУКА http://www.economy.in.ua/pdf/2_2019/13.pdf
15. Полторак А. С. Методичний підхід до оцінки стану фінансової безпеки регіонів України// АГРОСВІТ № 18, 2019. – С.29-36. http://www.agrosvit.info/pdf/18_2019/6.pdf.
16. Субботович Ю. Індикатори фінансової безпеки України / Ю. Субботович, О. Антропова // Світ фінансів. - 2013. - Вип. 2. - С. 144-151. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/svitfin_2013_2_18
17. Математические и инструментальные методы в современных экономических исследованиях: Монография / Под редакцией М.В. Грачевой и Е.А. Тумановой. — М.: Экономический факультет МГУ имени М.В. Ломоносова, 2018. — 232 с.
18. Індекс інфляції в Україні по роках [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bankchart.com.ua/spravochniki/indikatory_rynka/inflation_index
19. Ейтутіс Г. Д. Дослідження складових економічної безпеки України для сталого розвитку держави [Електронний ресурс] / Г. Д. Ейтутіс, Д. В. Попова // Вісник економіки транспорту і промисловості. - 2018. - № 62. - С. 29-36. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vetp_2018_62_5

20. Ващенко О. М., Момот Д. Т. Стратегічний моніторинг глобальної конкурентоспроможності в системі фінансово-економічної безпеки держави, регіону, підприємства// Управління системою економічної безпеки: від теорії до практики: збірник тез доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції (19 квітня 2019 р.) / упорядник І. О. Ревак. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 212 с.

21. Харламова Г. Оцінка стабільності національної безпеки: нові рамки для аналізу// 22.03.2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukraine2030.org/uk/blog/view/175-Ocinka-stabilnosti-nacionalnoyi-bezpeki-novi-ramki-dlja-analizu>

References.

1. Ostroverkh, L.L. (2017), “”, Materialy Vseukrains'koi naukovopraktychnoi konferentsii, Dnipropetrovs'kij derzhavnyj universytet vnutrishnikh sprav, Dnipro, Ukraine, april 14, pp. 131-136.
2. IMF (2017), “World Economic Outlook Database”, available at: https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2019/02/weodata/weorept.aspx?pr.x=81&pr.y=6&sy=1996&ey=2024&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&c=926&s=NGDP_RPCH%2CPPP_GDP%2C_NID_NGDP%2CNGSD_NGDP%2CPCPI%2CPCPICH%2CPCPIE%2CPCPIEPCH%2CLUR%2CGGXWDG_NGDP%2CBCA%2CBCA_NGDPD&grp=0&a= (Accessed 28 Dec 2019).
3. Frydmen, M. (2002), *Osnovy monetarizma [Fundamentals of Monetarism]*, TEYS, Moscow, Russia.
4. Senchahov, V.K. (2002), *Ekonomycheskaia bezopasnost': heopolytyka, hlobalyzatsiya, samosokhraneniye y razvytye [Economic Security: Geopolitics, Globalization, Self-Preservation and Development]*, Moscow, Russia.
5. Makarevych, L.Y. (2008), “Instability will increase in the banking sector”, *Bankovskoe delo*, vol. 1, pp. 19-26.
6. The World Bank (2019), available at: <https://www.worldbank.org/> (Accessed 28 Dec 2019).
7. Ministry for Development of Economy, Trade and Agriculture of Ukraine (2019), “Clarification of the main forecast indicators of economic and social development of Ukraine for 2020-2022”, available at: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=6d5a79e1-b2f3-416e-8a74-0b6dc24456be&title=UtochnenniaOsnovnykhPrognoznykhPokaznykivEkonomichnogoISotsialnogoRozvitkuUkrainiNa2020-2022-Roki> (Accessed 28 Dec 2019).
8. Issuu (2019), “Macroeconomic forecast updated 10/16/2019”, available at: https://issuu.com/mineconomdev/docs/2019_10_16_forecastpresentation_23 (Accessed 28 Dec 2019).
9. National Bank of Ukraine (2019), “Statistic”, available at: <https://bank.gov.ua/statistic/nbustatistic> (Accessed 28 Dec 2019).
10. State Statistics Service of Ukraine (2019), available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 28 Dec 2019).
11. Kotliarov, M.A. (2004), *Tsentrallyy bank v ekonomyke strany [Central Bank in the country's economy]*, Ekaterynburh, Russia.
12. IMF (2020), “World Economic Outlook”, available at: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2020/01/20/weo-update-january2020> (Accessed 21 Jan 2020).
13. Ministry of Economic (2007), “On approval of the Methodology for calculating the level of economic security of Ukraine”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0060665-07> (Accessed 28 Dec 2019).
14. Kasperovych, Yu. V. (2019), “Fiscal security of the state in a hybrid war”, *Ekonomika ta derzhava*, vol. 2, pp. 64–70, available at: http://www.economy.in.ua/pdf/2_2019/13.pdf (Accessed 28 Dec 2019).
15. Poltorak, A. S. (2019), “Methodical approach to the assessment of the financial security of Ukrainian regions”, *Ahrosvit*, vol. 18, pp.29-36, available at: http://www.agrosvit.info/pdf/18_2019/6.pdf (Accessed 28 Dec 2019).
16. Subbotovych, Yu. (2013), “Financial security indicators of Ukraine”, *Svit finansiv*, vol. 2, pp. 144-151, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/svitfin_2013_2_18 (Accessed 28 Dec 2019).
17. Hracheva, M.V. and Tumanova, E.A. (2018), *Matematycheskiye y ynstrumental'nye metody v sovremennykh ekonomycheskykh yssledovaniyakh [Mathematical and instrumental methods in modern economic research]*, *Ekonomycheskyj fakul'tet MHU ymeny M.V. Lomonosova*, Moscow, Russia.
18. Prostobank Konsal'tynh (2019), “Index of inflation in Ukraine by years”, available at: https://bankchart.com.ua/spravochniki/indikatory_rynka/inflation_index (Accessed 28 Dec 2019).
19. Ejutis, H. D. and Popova, D. V. (2018), “Research of components of economic security of Ukraine for sustainable development of the state”, *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, vol. 62, pp. 29-36, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vetp_2018_62_5 (Accessed 28 Dec 2019).
20. Vaschenko, O. M. and Momot, D. T. (2019), “Strategic monitoring of global competitiveness in the system of financial and economic security of the state, region, enterprise”, *Upravlinnia systemoiu ekonomichnoi bezpeky: vid teorii do praktyky: zbirnyk tez dopovidej uchasnykiv Vseukrains'koi naukovopraktychnoi konferentsii [Management of the Economic Security System: from Theory to Practice: Collection of Abstracts of Participants of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference]*, L'vDUVS, L'viv, Ukraine.
21. Kharlamova, H. (2019), “Assessing national security stability: a new framework for analysis”, available at: <https://www.ukraine2030.org/uk/blog/view/175-Ocinka-stabilnosti-nacionalnoyi-bezpeki-novi-ramki-dlja-analizu> (Accessed 28 Dec 2019).